

Lublin, dnia 28 listopada 2022 r.

Prof. dr hab. Krzysztof Szymanowicz  
Wydział Artystyczny  
Instytut Sztuk Pięknych  
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej  
w Lublinie

**Recenzja pracy doktorskiej i dorobku artystycznego, mgr Marty Lech  
sporządzona w związku z przewodem doktorskim  
w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki,  
wszczętym przez Radę Dyscypliny Artystycznej w Akademii Sztuk Pięknych  
im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu.**

**1. Informacje ogólne o kandydatce**

Marta Lech swoją edukację artystyczną rozpoczęła w Liceum Plastycznym im. Stanisława Kopystyńskiego we Wrocławiu, a następnie kontynuowała w Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Pracę magisterską obroniła w 2005 roku, na którą składał się cykl grafik wykonanych w technice linorytu pod kierunkiem prof. Pawła Frąckiewicza. Po studiach pani Marta Lech nie zrezygnowała ze swej działalności twórczej, czego dowodem jest liczny udział w wielu wystawach. Nie zajmowała się tylko swoją twórczością jak to często bywa u innych artystów, a była zaangażowana w wiele projektów i warsztatów popularyzujących wiedzę o grafice artystycznej: warsztaty linorytu i sitodruku z okazji „Dnia Dziecka w Światowidzie”, „Weekend z grafiką”, PGA Wrocław, pokazy sitodruku organizowane w ramach projektu miejskiego we Wrocławiu, projekty międzynarodowe: Flaming Prints Project, Following the Sun w których brali udział warsztaty graficzne z całego świata. Pełniła funkcję kuratora wystawy Elwiry Zacharskiej w Galerii Art. BRUT, oraz była członkiem jury konkursu „Etno-oblicza ludzkich kultur” w 2014 roku. W 2007 – 2009 pracowała jako instruktor Pracowni Grafiki Artystycznej, filii Ośrodka Działań Twórczych „Światowid”, od 2009 do dnia dzisiejszego pracuje jako specjalista grafiki artystycznej. Marta Lech już wtedy była artystką znaną o wybitnych osiągnięciach, posiadającą doświadczenie pedagogiczne zebrane w pracy jako specjalista grafiki artystycznej w Pracowni Grafiki Artystycznej, filii ODT „Światowid”. Potrafiła połączyć swoją aktywność twórczą z aktywnością pedagogiczną, tą umiejętność uważam za bardzo ważną, którą powinien posiadać każdy nauczyciel. Dobrze zatem się stało, że w październiku 2016 roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w pracowni Litografii i Promocji Grafiki w Katedrze Grafiki Artystycznej na Wydziale Grafiki i Sztuki Mediów na ASP we Wrocławiu.



Pracując na stanowisku asystenta Marta Lech prowadziła konsultacje ze studentami w ramach przedmiotu w Pracowni Litografii dotyczące realizacji prac z przedmiotu Grafika Artystyczna dla studentów MFA w studiów Printmaking in English oraz Erasmus + w latach 2016/2017 i 2017/2018 (cztery semestry). W roku akademickim 2016/2017 roku prowadziła kurs Podstaw Grafiki Warsztatowej dla studentów I roku studiów stacjonarnych kierunku Grafika. W roku akademickim 2016/2017 recenzowała pracę magisterską Marty Ireny Pietrzak, „Oko i zmysł wzroku: rozważania o widzeniu, poznawaniu i sztuce”, pracę magisterską Dominiki Urbańczyk „Marzenia o lataniu. Od mitów do designu” oraz udzielała konsultacji dla kandydatów na I rok studiów w ramach Dni Otwartych ASP we Wrocławiu. W 2016 pełniła funkcję kuratora jednej z wystaw z cyklu „Rezonanse Sztuki”, w ramach obchodów 70-lecia Uczelni „Polscy mistrzowie Grafiki Artystycznej”, Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu, 2016–2017. W roku akademickim 2017/2018: realizowała Kurs Podstaw Grafiki Warsztatowej dla studentów I roku studiów stacjonarnych kierunku Grafika. Prowadziła pokaz warsztatowy dla uczniów Liceum Plastycznego w Kielcach, 2018. Uczestniczyła w przygotowaniach wystawy „Grafika Post-Cyfrowa. Redefinicja odbitki graficznej w ramach Międzynarodowej konferencji graficznej 2017” w Galerii NEON Centrum Sztuk Użytkowych i Innowacyjności ASP we Wrocławiu, 2017.

Na imponujący dorobek artystyczny mgr Marty Lech składa się zorganizowanie sześciu wystaw indywidualnych: „Światło – linoryt”, Muzeum Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, 2006, „Najlepszy Dyplom – Grafika Polska 2005, Instytut Polski – Villagatan, Sztokholm, Szwecja, „Ciało”, Festiwal Ciała Artamania, Wrocław 2007, „Marta Lech – Linocuts”, Clifford Chance, Londyn, 2011, „Light/Svjetlost”, Gallery of University Library, Split, Chorwacja 2015, Geometry of Light, Vilnius Graphic Art Center - Galerii Kairė-dešinė, Kuratorka: Marina Petit, Wilno, Litwa, 2021

Brała udział w wielu wystawach zbiorowych w kraju i za granicą m. in.:

Pro Figura V, Art. Fuhrmann Galerie, Rostock, Niemcy, 2006, 14 Seoul Space Print Biennale, Seoul, Korea Południowa 2006, Grand Prix Młodej Grafiki Polskiej, Kraków 2006, 6 Triennale Grafiki Polskiej, Katowice 2006, II Międzynarodowy Konkurs Rysunku, Wrocław 2006, V Międzynarodowe Triennale Grafiki TRANSFER: Laureaci Konkursów Międzynarodowych 2004-2007, Inter-Kontakt-Grafik, Praga 2007, VI Triennale Rysunku Współczesnego w Lubaczowie 2008, I Ogólnopolski Konkurs Malarstwa, Pałac Sztuki w Krakowie, 2008, Konkurs o Nagrodę im. Daniela Chodowieckiego. Laureaci i wyróżnieni, Akademie der Kunste, Berlin 2009, Xi Bienal Internacional de Grabado Novacaixagalicia, Ourense, Hiszpania 2011, X Quadriennale Drzeworytu i Linorytu Polskiego, BWA Olsztyn, 2012, 2016, 8 Triennale Grafiki Polskiej, BWA Katowice, 2012, V Międzynarodowy Konkurs Rysunku we Wrocławiu, 2012, XII Konkurs Graficzny im. Józefa Gielniaka, Jelenia Góra, 2013, 20018 17th International Print – Varna 2013, SplitGrafik 2013, Chorwacja, 2013, &Th International Print Art. Triennial – Sofia 2014, International Print Biennial Guanlan, Chiny 2015, 4th Bangkok Triennale International – Print and Drawing Exhibition, Tajlandia 2015, 9 Triennale Grafiki Polskiej, Katowice 2015, Bienal Internacional de Gravura do Douro, Portugalia 2016, 18th German International Exhibition of Graphic Art, Stadsal Frechen, Niemcy 2018, The 5th Graphic Art Biennial of



Szeklerland, Transylvanian Art Center, Sfântu Gheorghe, Rumunia, 2019, II Miedzynarodowy Konkurs Litograficzny Lito-Kielce, BWA Kielce, 2019, The 5th Bangkok Triennale International Print and Drawing Exhibition, Bangkok Art and Cultural Centre (BACC), Tajlandia, 2019  
- Contradiction Print Exchange, The Project Space, University Buffalo, New York, USA, 2019  
- Hommage à Noir, Beijing, One Belt One Road – Poland Contemporary Cultural Art Exhibition, Beijing Silon Concrete Hale Gallery For Arts, Pekin, Chiny, 2019  
- 20th International Print Biennial Varna 2019, Boris Georgiev Varna City Art Gallery, Bułgaria, 2019, Alien: 40 years 40 artists, Titan Books, Londyn, publikacja książki, 2020, International Biennial Print Exhibit: 2020 R.O.C, National Taiwan Museum of Fine Arts, 2020, 10 Splitgrafik Biennial, Old City Hall, Split, Chorwacja, 2021, 11 Triennale Grafiki Polskiej w Katowicach, Muzeum Śląskie, Katowice, 2022

Imponująca jest lista nagród i wyróżnień pochodzących z całego świata, jakie uzyskała w latach 2006-2018:

2006 - Grand Prize, 14th Seoul\_Space Print Biennial, Seul, Korea Południowa  
Space Group Purchase Prize, 14th Seoul\_Space Print Biennial, Seul, Korea Południowa  
Nominacja do konkursu o Nagrodę im. Daniela Chodowieckiego. Polski rysunek i grafika, Sopot;  
2007 - GazMetro Public Award, V Biennale internationale d'estampe contemporaine, Trois-Rivieres, Kanada;  
Wyróżnienie Honorowe, 5th International Triennial of Graphic Arts 2007, TRANSFERS: Competition Prize Winners 2004-2007, Inter-Kontakt-Grafik, Praga, Czechy;  
2008 - Nagroda Prezesa Fundacji Kultury im. I.J. Paderwskiego, I Konkurs Malarstwa "Muzyką malowane", Kraków;  
2010 - Wyróżnienie Honorowe, XI Bienal Internacional de Grabado Novacaixagalicia, Ourense, Hiszpania;  
2011 - Northern Print International Residency Prize, International Print Biennale, Newcastle, Anglia;  
Clifford Chance Purchase Prize, International Print Biennale, Newcastle, Anglia  
Wyróżnienie Honorowe, X Quadriennale Drzeworytu i Linorytu Polskiego, Olsztyn;  
2013 - Grand Prix, SplitGrafik Biennial, Split, Chorwacja;  
2013 - II Nagroda Ex Aequo, Konkurs Malarstwa – Ogrody, Wałbrzych;  
2013 - Wyróżnienie w XII Konkursie Graficznym im. Józefa Gielniaka, Jelenia Góra  
2014 - Award of the Union of Bulgarian Artists for young artist, 7th International Print Art Triennial oraz Award of the International Foundation „Cyril and Metodii”, 7th International Print Art Triennial, Sofia, Bułgaria;  
2015 - Grand Prize, 4th Bangkok Triennale International – Print and Drawing Exhibition, Tajlandia;  
2015 - First Award, XII Baltic States Biennale of Graphic Art „Kaliningrad – Koenigsberg 2015”, Rosja  
2015 - II Nagroda, XI Quadriennale Drzeworytu i Linorytu Polskiego, Olsztyn  
2016 - Special Prize, Premio Combat Prize, Livorno, Włochy;



2018 - Nagroda Burmistrza Miasta Kowary, XIV Konkurs Graficzny im. Józefa Gielniaka,

Jelenia Góra;

2021 - II Nagroda na 11 Triennale Grafiki Polskiej w Katowicach (Nagroda Prezydenta Miasta Katowice) 2021

Jak widać z przedstawionego dorobku artystycznego mgr Marty Lech mamy do czynienia z artystką uznaną w środowisku graficznym, która aktywnie uczestniczy w prestiżowych wystawach w kraju i zagranicą, otrzymując za swoją twórczość znaczące nagrody, budzące podziw i uznanie. Dokładny wykaz uczestnictwa w wystawach i zdobytych nagród znajduje się w materiałach dostarczonych przez doktorantkę.

## 2. Ocena dorobku artystycznego.

Z przyjemnością podjąłem się sporządzenia recenzji Marty Lech, ponieważ dość dobrze znam jej grafiki, które miałem okazję oglądać podczas różnych wystaw i konkursów graficznych. Jej prace wyróżniały się nie tylko podjętą przez nią tematyką, ale także bliską mi metodą punktową wykonywania matrycy w technice linorytu. Przygotowując wykład habilitacyjny pod tytułem „Geneza linorytu punktowego” zwróciłem się do Marty Lech o przesłanie materiałów w postaci zdjęć narzędzi, matryc i odbitek. Materiał ten pozwolił mi dobrze zapoznać się z twórczością Marty a pracą pod tytułem „Dziadek” z 2003 roku przedstawiającą portret tytułowego dziadka we wnętrzu, uważam za pracę przełomową, która wyznaczyła jej drogę twórczą. W kolejnej grafice artystka pozbywa się detali otoczenia i skupia się na tym co dla niej najważniejsze na zjawisku światła we wnętrzu, praca pod tytułem „19.04. linoryt” z 2005 roku.

Prezentowany cykl doktorski pod tytułem „Architektura światła” wykonany w technice wypukłodruku jest kontynuacją zainteresowań artystki światłem we wnętrzu. Duży wpływ na podjętą tematykę miały doświadczenia z dzieciństwa, które są związane ze starym domem w Górach Izerskich i jak mówi artystka te doświadczenia po wielu latach znalazły swoje odzwierciedlenie w cyklu „Światło” i kontynuację w cyklu „Architektura światła”.

Jej inspiracją jest światło w architekturze, motywów szuka w powszechnych wnętrzach. Jej grafiki powstają jak mówi nam artystka *„...z rejestracji sytuacji zastanej, na podstawie notatek miejsc doświadczonych osobiście – zamieszkiwanych przeze mnie, odwiedzonych lub dostrzeżonych przelotnie.”*

Marta stara się zapisać to ulotne zjawisko powstałe ze światła słonecznego, które zbliżone jest do liniowego przez co pozwala na odczytywanie przestrzeni i załamania płaszczyzn, za pomocą punktów. Linie składające się z drobnych kresek i punktów są plastyczną interpretacją milionów rozczepionych cząstek światła budujących przestrzeń w otaczającej czerni. Smugi światła w jej pracach rysują krawędzie pomiędzy kontrastującymi obszarami podkreślając ten element kompozycji w zależności od natężenia i skupienia promieni słonecznych przedstawionych za pomocą subtelnych zmian walorowych. Czasami jak w pracy pod tytułem „01.11.” drobinki delikatnego światła próbują swoim rytmicznym drganiem zbudować prostą figurę geometryczną, która wydaje się nam, że zaraz zniknie. Innym razem



z czarnej przestrzeni wyłania się płaszczyzna w której pewne partie są rozjaśnione przez natężenie światła, nakładającego i odbijającego się budując nowe formy i dając nam wrażenie ruchu i zmienności. Prace emanują atmosferą skupienia i refleksji, wynikającą z abstrakcyjnej formy i zastosowanych środków plastycznych, jest to świadoma gra z intelektualną wrażliwością widza. Wszystko to co znajdujemy w pracach Marty zawarte jest w wypowiedzi Le Corbusiera „*Światło stwarza atmosferę, światło pozwala nam czuć przestrzeń, światło jest wyrazem struktury.*”

Pokazane odbicia, załamania światła, wtapiania się w tło służą uzyskaniu wrażenia ulotności zjawiska i różnorodności postrzegania. Kompozycje dzielą przestrzeń na czern i biel światła, przestrzeń oświetloną, a zaciemnioną, budują tajemniczą atmosferę i są symboliczną granicą pomiędzy strefą publiczną a prywatną. Marta kreuje własny świat, świat tajemniczy i głęboko refleksyjny, podstawą jest poznanie przez zmysły i rozum ale także doświadczenie egzystencjonalne. Jej świat jest refleksją nad istotą rzeczywistości i potrzeby kreowania estetycznego ładu. W ten sposób Marta stara się zwrócić uwagę na znaczenie i symboliczną rolę światła, które współcześnie zostało osłabione przez światło sztuczne. Ciągła obecność światła sztucznego jest przyczyną wielu chorób cywilizacyjnych i sprawia, że przestajemy dostrzegać piękno otaczającego nas świata.

Marta Lech do wykonania matryc użyła obróbki laserowej, ta metoda pozwoliła jej przygotować kompozycje narzędziami komputerowymi. Podjęcie takiego działania było możliwe tylko dzięki dużemu doświadczeniu zdobytym przy realizacji grafik w technice linorytu. Grafiki składające się na prace doktorską, pomimo zastosowania narzędzi komputerowych nie zagubiły charakteru wcześniejszych prac wykonanych w linorycie i jest to ważna cecha. W tym momencie zacytuję pytanie, które postawił i odpowiedział na nie prof. Stanisław Fijałkowski na Sympozjum w Edmonton w 1997 roku. „*Czy prawdziwy artysta grafik może odnaleźć jakiegokolwiek korzyści ze współpracy z komputerem? Wydaje mi się, że tak – pod jednym wszakże warunkiem. Musi pracować niejako przeciwko kryteriom poprawnościowym tej wspaiałej maszyny,*” a tak tłumaczy to Marta: „*Po wielu latach pracy w technice linorytu szukałam możliwości pozwalających na poszerzenie warsztatu graficznego o druk wypukły przy zastosowaniu matryc wykonanych laserowo, ale chciałam unikać sytuacji, w której decyzja użycia narzędzia elektronicznego byłaby rozwiązaniem narzucającym estetykę charakterystyczną dla narzędzi cyfrowych.*”

Ten eksperyment zakończony sukcesem jest uzasadniony, ponieważ wpisuje się we współczesną grafikę, która ulega ciągłym przemianom spowodowanym rozwojem i znaczeniem technologii. Taka postawa artystki rozwija i wzbogaca o nowe doświadczenia współczesną grafikę artystyczną, poszerza granice grafiki – sztuki. Zmusza nas do refleksji i przewartościowania swoich dotychczasowych działań. Grafika ma wciąż ogromne znaczenie na poziomie bezpośredniego, trafiającego do jednostki przekazu i to od nas będzie zależało jak będzie wyglądać w przyszłości. Bardzo trafnie powiedział wielki portugalski grawer Bartolomeu Dos Santos: „*że możesz być tak samo nudy z myślką jak i z rylcem.*”



### 3. Ocena dysertacji pisemnej

Pracę pisemną przygotowaną przez Martę w formie publikacji należy docenić za opracowanie graficzne, które poprzez swój charakter umiejętnie dopasowuje się do tematu pracy doktorskiej. Obwoluta przedstawiająca fragment grafiki wykonana w druku wypukłym jest siłą nośną i decyduje o dodatkowej wartości publikacji. Na obszerną część tekstową, składa się: wstęp, cztery rozdziały, podsumowanie, bibliografia, a także bogaty materiał fotograficzny i spis ilustracji. Rozprawa pisana jest interesująco ze względu na zawartą analizę zagadnień plastycznych w czterech rozdziałach oraz osobistych wypowiedzi we wstępie i podsumowaniu.

W rozdziale „Przestrzenie światła”, mamy interesujący opis obiektów, budowli artystów dla których światło jest głównym elementem w ich twórczości. Wymienia między innymi Tadao Ando i jego *Kościół Światła*, Petera Zumthora autora *Kaplicy Brata Klaus*, projekty Eduarda Chillidy czy Jamesa Turrella, którego wypowiedź możemy odnaleźć w tym rozdziale, *„Wszystko, czego doświadczam, to widzenie; połączenie światła i percepcji, wizji i iluzji. (...) Ponieważ iluzja opiera się na percepcji, możesz odtworzyć to doświadczenie w dwuwymiarowym druku akwatinty ...”* Była ona dla Marty cenną wskazówką przy realizacji cyklu doktoratu i uzasadniała jej decyzję wyboru techniki wypukłodruku.

Rozdział czwarty „Zapis świata” zawiera opis procesu powstawania grafiki od momentu zapisu interesującej sytuacji – zjawiska w postaci notatek, poprzez realizację matrycy do odbitki. Wyjaśnia decyzję wyboru wykonania matrycy obróbką laserową i znaczenia doświadczenia warsztatowego w realizacji cyklu doktorskiego. Bardzo precyzyjny opis prowadzonego przez nią eksperymentu, zawiera konkretne wartości związane z przygotowaniem projektów za pomocą narzędzi komputerowych, dane techniczne i specyfikację użytych materiałów, powoduje, że mamy do czynienia z gotową instrukcją wykonania matrycy za pomocą cięcia laserowego, która może służyć jako materiał dydaktyczny. Na końcu tego rozdziału podsumowuje eksperyment opisując jego zalety, a jedną z nich uważam za bardzo ważną w porównaniu do techniki linorytu i dotyczy ona możliwości powrócenia w dowolnym momencie do grafiki i jej modyfikacji oraz wprowadzania korekt na powierzchni pleksi.

W podsumowaniu dysertacji odnajdujemy szczerą wypowiedź pani Marty Lech *„W swojej pracy dążę do zintegrowania tych dwóch odległych porządków, w manualno – cyfrowej hybrydzie upatrując pomostu pomiędzy tym co zmysłowe i naukowe, między fizycznym a duchowym.”*

Ta wypowiedź świadczy o autentycznym zaangażowaniu doktorantki w podjęty temat pracy doktorskiej i jej dużej świadomości. Marta Lech jest artystką posiadającą znakomicie opanowany warsztat graficzny, który pozwolił jej tworzyć prace na bardzo wysokim poziomie

artystycznym, a także rozwijać go wykorzystując nowe narzędzia i metody tworzenia matrycy zachowując ten wysoki poziom.

### **Konkluzja**

Na podstawie przedstawionej przez mgr Martę Lech rozprawy i pracy doktorskiej oraz dorobku artystycznego i organizacyjnego stwierdzam, że mgr Marta Lech spełnia wymogi art. 187 Ustawy o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dn. 20. 07. 2018 r. Biorąc pod uwagę imponujący dorobek artystyczny oraz wysoki poziom pracy doktorskiej pt. „Architektura światła” przychylam się do wniosku o nadanie mgr Marcie Lech stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki przez Radę Dyscypliny Artystycznej w Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu. Wnioskuje o wyróżnienie pracy doktorskiej pod tytułem „Architektura światła” pani mgr Marty Lech.

Prof. dr hab. Krzysztof Szymanowicz

